

Tid Torsdagen den 15 december 2011 kl 16.00 – 16.10

Plats Bråvallasalen, Stadshuset

Justerat Onsdagen den 21 december 2011

Joakim Larsson

Maria Östberg Svanelind

Närvarande

Beslutande ledamöter:

Joakim Larsson (M) ordföranden

Maria Östberg Svanelind (S), vice ordföranden

Jan Tigerström (M)

Sebastian Carlsson (M)

Christoffer Järkeborn (M)

Daniel Forslund (FP)

Johan Hedin (C)

Lars Arell (S)

Maria Nygård (S)

Gabrielle Gjerswold (MP)

Åke Askensten (MP)

Tjänstgörande ersättare:

Per Hallberg (M)

för Lars Svärd (M)

Clara Lindblom (V)

för Ann-Margarethe Livh (V)

Ersättare:

Therese Carlborg (M)

Göran Kindvall (M)

Gustav Johansson (M)

Theréz Randduist (M)

Kenneth Nilsson (S)

Sara Gunnerud (S)

Håkan Olander (S)

Lennart Tonell (MP)

Anna Bäcklund (MP)

Tjänstemän:

T f Förvaltningschefen Gunnar Jensen, Marita Anheim, Ann-Charlotte Bergqvist, Petra Dalunde, Eva Olofsson, Martin Skillbäck och Åsa Wigfeldt samt borgarrådssekreteraren Martin Edgélius.

§ 1

Val av justerare och tid för justering

Beslut

Exploateringsnämnden utser vice ordföranden Maria Östberg Svanelind (S) att tillsammans med ordföranden Joakim Larsson (M) justera dagens protokoll.

Justering sker onsdagen den 21 december 2011.

§ 2

Frågor för beredning och eventuell information från kontoret

Inga inkomna skrivelser för beredning och ingen information från kontoret.

§ 3

Anmälan av inkomna skrivelser till exploateringsnämnden

Inkomna skrivelser m.m. till exploateringsnämnden enligt förteckningar från den 5 december 2011 och den 15 december 2011 anmäls.

§ 4

Anmälan av delegationsbeslut fattade inom exploateringskontoret

Dnr E2011-010-00078

Beslut

Exploateringsnämnden godkänner anmälan.

Handlingar i ärendet

Exploateringskontorets tjänsteutlåtande från den 16 november 2011.

§ 5

Anmälan av protokoll från rådet för funktionshinderfrågor

Protokoll nr 11/2011 från stadsbyggnadsnämndens och exploateringsnämndens gemensamma råd för funktionshinderfrågors sammanträde den 1 november 2011 anmäls.

§ 6

Verksamhetsplan 2012 för exploateringsnämnden

Dnr E2011-110-01724

Beslut

Exploateringsnämnden beslutar enligt exploateringskontorets förslag:

- 1 Exploateringsnämnden godkänner verksamhetsplan 2012 och överlämnar den till kommunstyrelsen.
- 2 Exploateringsnämnden godkänner i ärendet föreslagna mål för nämnden.
- 3 Exploateringsnämnden begär omslutningsförändring med 7,4 mnkr för ökade kostnader och ökade intäkter inom driftbudgeten.
- 4 Exploateringsnämnden begär budgetjustering hos kommunstyrelsen för ökade intäkter om 0,2 mnkr med anledning av att arrenden överförs till exploateringsnämnden från idrottsnämnden från och med 2012.
- 5 Exploateringsnämnden begär omslutningsförändring för ökade utgifter och ökade inkomster med 16,9 mnkr inom investeringsplanen.
- 6 Exploateringsnämnden godkänner föreslagen rutin för budgetuppföljning 2012.
- 7 Exploateringsnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Handlingar i ärendet

Exploateringskontorets tjänsteutlåtande från den 25 november 2011.

Nämndens behandling av ärendet

Framlagda förslag till beslut

- 1) Ordföranden Joakim Larsson m.fl. (M), Daniel Forslund (FP) och Johan Hedin (C) föreslår (se beslutet).
- 2) Vice ordföranden Maria Östberg Svanelind m.fl. (S) föreslår att nämnden beslutar enligt följande:

Nämnden bifaller delvis kontorets förslag till beslut
Samt anför därutöver:

KF har beslutat om budget för stadens verksamhet. Socialdemokraterna har reserverat sig till förmån för ett helt annat budgetalternativ vilket också omfattar ett annat uppdrag till Exploateringsnämnden.

I vår budgetreservation för exploateringsnämnden vill vi särskilt framhålla några punkter som vi för oss skulle vara centrala i kontorets verksamhetsplan för det kommande året om vår budget varit i majoritet.

Dessa punkter handlar om att öka takten i bostadsbyggandet. Det är nödvändigt att också färdigställa bostäder i den takt som mark anvisas. I takt med utförsäljningen av allmännyttan har andelen hyresrätter kraftigt sjunkit i många stadsdelar. Denna obalans kan bara rättas till genom att öka andelen markanvisningar till hyresrätter i dessa stadsdelar. Staden ska i högre utsträckning använda sig av de egna bostadsbolagen för att öka takten i byggandet av både hyresrätter och studentbostäder. Vi vill också att staden ska arbeta aktivt med att få ner produktionspriser och främja hållbart byggande, genom att bland annat använda sig av markanvisningstävlingar.

Bostadsmarknaden för studenter är i sådan kris att många unga avstår från att flytta till Stockholm och studera. Antalet studentbostäder måste öka kraftigt. Vi vill se en särskild öka takten satsning i samarbete mellan Stadsbyggnadskontoret och Exploateringskontoret.

I vårt budgetalternativ har vi också pekat på vikten av att bygga bort boendesegregationen och att bygga hållbart. Stockholm ska fortsätta att vara en grön stad där människors hälsa och möjlighet till rekreation prioriteras. En del i det arbetet är att reservera mark för dessa ändamål och att möjliggöra ungas idrottsutövande. Planering och placering av nya byggnader och nya områden bör alltid ske så att de kan försörjas med kollektivtrafik.

I vår budget betonar vi vikten av en tydlig och realistisk grönstrategi där de grönområden som ska bevaras blir större än idag. Därför ska stadens grönstrategi tydligt peka ut vilka grönområden som ska bevaras och vilka som kan bebyggas.

Vi skulle också ge ett omedelbart uppdrag till kontoret att avbryta den ideologiskt drivna försäljningen av mark utanför kommungränserna och vi skulle införa konsekvensanalyser för miljö, friluftsliv och regionutveckling i de fall försäljningar ändå kan vara aktuella.

- 3) Gabrielle Gjerswold m.fl. (MP) föreslår att nämnden beslutar enligt följande:

Exploateringsnämnden beslutar att anta denna verksamhetsplan:

I det gröna och hållbara Stockholm ansvarar exploateringsnämnden för att staden förvaltar och utvecklar stadens mark på ett långsiktigt, yteffektivt, ekologiskt, socialt och ekonomiskt sätt.

Exploateringsnämnden upprättar exploaterings- och markanvisningsavtal med bostadsbolag som har högt ställda sociala och etiska krav och som bygger klimatsmart och yteffektivt. I det gröna och hållbara Stockholm säkerställer exploateringsnämnden att det i nya bostadsområden finns både hyres- och bostadsrätter samt bostäder för unga och studenter.

Viktiga mål

- Stockholm ska växa med förnuft genom att hushålla med stadens mark- och vattenresurser och genom att värna stadens karaktär och gröna kvalitéer
- Stockholms klimatpåverkan ska inte vara högre än vad som är hållbart i ett globalt perspektiv
- Stockholmsarna ska ha god tillgång till klimatsmarta bostäder anpassade efter människors behov och förutsättningar
- Alla som lever i Stockholm ska känna att de kan bidra till samhällets utveckling
- Stadsplaneringen ska anpassas efter barn och unga

Moderna, miljövänliga och mänskliga bostadsområden

För att uppnå ett hållbart Stockholm ska ett helhetsgrepp alltid tas vid planering och utveckling av bostadsområden. Byggnation ska ske på ett yteffektivt och klimatsmart sätt och värdefulla grönområden ska bevaras. Bostäder ska byggas där kollektivtrafiken är väl utbyggd och blandas med arbetsplatser,

rekreationsområden, idrott, service, kultur, förskolor och skolor.

Nybyggnation ska i huvudsak ske på redan exploaterad mark. Grönytor och parkmark har ett stort rekreationsvärde för stockholmarna och är nödvändiga för den biologiska mångfalden.

Nya bostäder ska byggas där kollektivtrafiken är väl utbyggd och blandas med arbetsplatser, rekreationsområden, idrott, service, kultur, förskolor och skolor. Stadens vattenvägar för miljövänliga transporter ska utvecklas. Via tydliga markanvisningar ska nämnden se till att ny bebyggelse är energisnål och klimatsmart, att arkitekturen håller hög kvalitet och att en jämn fördelning mellan hyres- och bostadsrätter byggs.

All exploatering ska föregås av en klimatkonsekvensanalys.

Exploateringsnämnden ska tillsammans med stadsbyggnadsnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden arbeta fram metoder för klimatkonsekvensanalyser. Gamla miljöskulder i form av markföroreningar ska regleras/saneras.

Jämn och hög byggtakt

Staden ska hålla en jämn och hög byggtakt som ger en långsiktigt hållbar boendemiljö för alla. Stockholm ska växa, men med bibehållna kvaliteter.

Närnatur, grönområden och parker ska värnas och utvecklas kombinerat med en ökad variation i bostadsbyggandet. Målet är att bygga minst 15.000 högkvalitativa, yteffektiva och klimatsmarta bostäder under denna mandatperiod.

Beslut om stadsutvecklingsområden ska alltid föregås av en övergripande områdesplanering. Det är viktigt att i ett så tidigt planeringsskede som möjligt inkludera boende och uppmärksamma de många markintressen som finns inom ett visst avgränsat område.

Hur och vad marken ska användas till måste stämmas av i dialog med stadens invånare så att stadens tillgänglighet består. Stadsplaneringen ska genomsyras av en helhetssyn som inte bara beaktar ett klimatperspektiv utan även alla människors lika rätt att ges en ärlig möjlighet att påverka Stockholms framtida utveckling.

Barnperspektivet bör uppmärksammas mer i planprocessen och staden måste utveckla metoder för att inkludera barn och deras tankar gällande vilket innehåll framtidens Stockholm ska ha.

Staden ska styra markanvändningen

För att staden ska kunna driva en långsiktig och hållbar ekologisk, social och ekonomisk markförvaltning och för att i markanvisningar och exploateringsavtal ställa höga miljökrav, är det viktigt att staden fortsätter att vara ägare till huvuddelen av marken inom kommunen. Det är staden och inte bostadsbolagen som ska styra markanvändningen.

Staden ska arbeta för att detaljplaner genomförs på ett klimatsmart sätt genom att i exploateringsavtal säkerställa, värna och utveckla stadens värdefulla grönområden.

Staden ska prioritera att bygga och upprätta exploateringsavtal och markanvisningsavtal i områden som är strategiskt lokaliserade i närhet av kollektivtrafik och där så är möjligt på redan exploaterad mark och genom att prioritera byggnation av yteffektiva bostäder för unga och studenter.

Genom tydligt formulerade exploateringsavtal ska Stockholms stad styra markanvändningen så att marken används yteffektivt och främst prioriterar byggandet av flerbostadshus. Exploateringsnämnden ska fokusera sitt arbete på att markanvisa och upprätta exploateringsavtal som medger yteffektiv markanvändning, som säkerställer byggande av både hyres- och bostadsrätter och som säkerställer en varierad arkitektur av hög kvalitet.

Markanvisningar ska användas för att ställa höga miljö- och energikrav samt krav på god tillgänglighet. Exploateringsavtal ska även användas för att styra upplåtelseformer.

Parkeringsnorm

Parkeringsnormen ska, förutom det som krävs ur tillgänglighetssynpunkt, vara inom intervallet 0,1-0,3 och bero på lokalisering och bebyggelsetyp. Parkeringsplatserna ska inrättas i garage och det ska säkerställas att parkeringsplatserna inte belastar boendekostnaderna. Parkeringskraven ska kompletteras med en styrande parkeringspolitik så att parkering på gatumark minimeras.

Värna grönområden och vattenytor

Grönytor och parkmark har ett stort rekreativvärde för stockholmarna och är nödvändigt för den biologiska mångfalden. Byggnation ska i huvudsak ske på redan exploaterad mark. I de fall där naturmark av någon anledning tas i anspråk ska detta kompenseras med andra grönytor med likvärdiga ekologiska kvaliteter.

Metoder och riktlinjer för grönkompensation ska utvecklas. Enbart underhåll och upprustning kan inte ses som grönkompensationsåtgärder.

Exploateringskontoret ska aktivt arbeta för att inrätta naturreservaten Årstaskogen -Årsta holmar, Älvsjöskogen, Lillsjön, Kyrkhamn-Lövstaområdet, Fagersjö-Rågsved, Högdalstopparna, Södra och Norra Djurgården. Projektet med nationalstadspark Ekopark Syd ska förverkligas och de tidigare planerna på att bebygga Årstälänken ska genomföras.

Miljöanpassat byggande och högt ställda energikrav

Vid markanvisningar ska alltid höga energi – och miljökrav ställas. Energiträkningen vid nyproduktion måste skärpas, passivhusstandard ska vara norm.

Alla bostäder som markanvisas i Stockholm ska byggas enligt passivhusstandard och inte förbruka mer än 45 kWh/kvm/år exklusive hushållsel. Energiträkningen ska skärpas med inriktning mot att 2015 vara plushusstandard, det vill säga hus som producerar energi med hjälp av solceller, solfångare och minivindkraftsverk.

Staden ska uppvakta regeringen om att Bromma flygplats ska läggas ner och

använda marken för ny bostadsbebyggelse. Bromma flygplats ska liksom som Norra Djurgårdsstaden och Norra stationsområdet/Hagastaden bli klimatneutrala stadsdelar som producerar egen el genom solfångare, solceller och vindkraft.

Stadsdelarna planeras genom en tidig och välförankrad medborgardialog, med ett lågt parkeringstal och genom att den senaste och bästa miljötekniken används.

Stockholms stad ska erbjuda rådgivning och stöd till bostadsbolagen för att miljökraven ska uppfyllas samt att staden ska följa upp och kontrollera efterlevnaden av miljökraven.

Bostadsbolagen väljer själva hur energikraven ska klaras, el som uppvärmningskälla ska dock undvikas. Om kraven inte uppfylls när byggnaden är i bruk ska byggföretaget krävas på avtalsviten. Bostadsbolag som inte uppfyller miljökrav ska inte ges nya markanvisningar i Stockholm, förslagsvis inom en femårsperiod. På samma sätt som uppföljning av miljökrav genomförs ska bostadsbolagens åtaganden om tillgänglighet med mera följas upp.

Små bostäder för studenter och unga

Bristen på små lägenheter är stor i Stockholm idag. Minst 20 % av de nyproducerade bostäderna ska vara små och yteffektiva lägenheter för ungdomar och studenter. Vid nybyggnation ska upplåtelseformerna tydligt regleras i exploateringsavtal eller i stadens markanvisningar.

För att möjliggöra och uppmuntra byggande av yteffektiva bostäder ska byggkostnaderna minska – dock inte på bekostnad av kvalitet eller lågt ställda miljökrav. Det är viktigt att staden tar ansvar och börjar markanvisa mark till bostadsbolag som önskar bygga bostäder åt unga och studenter.

Byggkostnader kan pressas ner genom att möjliggöra nybyggnation av lägenheter med parkeringskrav som endast uppfyller tillgänglighetskravet. Staden kan även pressa byggkostnaderna genom att markanvisa bostäder utanför stadens centrala lägen där markpriserna är lägre.

För boendekategorin studenter kan minikorridorer innebära lägre byggkostnader. För att lösa den akuta bostadsbristen för studenter ska möjligheterna att uppföra tillfälligt boende, i paviljonger, undersökas. Detta kan till exempel ske på mark där nybyggnation planerats innan projektet kommit igång, vilket gjordes inför byggnationen av Hammarby sjöstad. Exploateringsnämnden ska i samverkan med stadsbyggnadsnämnden driva på för detta.

Planering för mångfald

Genom tydliga exploateringsavtal ska staden styra markanvändningen så att marken används yteffektivt och flerbostadshus skall prioriteras då de är mer yteffektiva. Enbart i undantagsfall är småhus och radhus acceptabla.

Vid planering av nya bostadsområden ska barns behov av lämplig mark för lek och idrott samt tillgänglighet uppmärksammas och säkerställas.

Nyproduktion av bostäder på stadens mark ska gynna integration genom att nya områden bebyggs med båda hyres- och bostadsrätter och med många ytor för

spontana möten.

Bostadsutbudet måste utökas och bostäderna ska kunna efterfrågas av alla, till exempel bör staden bygga fler kollektivhus och fler små lägenheter för ungdomar och studenter.

Konkurrens på byggmarknaden ska gynnas då det bidrar till billigare produktion och mångfald i arkitekturen. Även små byggherrar ska ges möjlighet att bygga i Stockholm.

Bostadsexploateringsprojekt med minst 100 bostäder ska innehålla en andel om minst 5 procent lägenheter för särskilt boende för personer med psykisk eller fysisk funktionsnedsättning.

Kommunfullmäktiges mål för nämnden

- Minst 20 % av nyproduktionen av bostäder ska utgöras av små och yteffektiva lägenheter för unga och studenter
- Vid nyproduktion av bostäder ska höga energi- och miljökrav ställas. Alla bostäder i Stockholm ska byggas enligt passivhusprincipen och inte förbruka mer än 45 kWh/kvm/år exklusive hushållsel. Energikraven ska skärpas med inriktning mot att 2015 vara plushusstandard.
- Bostäder ska byggas nära kollektivtrafik, nära park- eller grönområden och med ett lågt antal parkeringsplatser.
- Parkeringsnormen ska vara 0,1-0,3 och i vissa typer av bostäder, t ex studentbostäder och ungdomsbostäder, endast den norm som krävs ur tillgänglighetssynpunkt.
- Staden ska i sin upphandling ställa sociala och etiska krav och krav på tillgänglighet.

Särskilda åtgärder

- Exploateringsnämnden ska erbjuda bostadsbolagen rådgivning i klimatsmart byggande samt uppföljning av miljökrav.
- Exploateringsnämnden ska utarbeta metoder för grönkompensation.
- Exploateringsnämnden ska planera nya stadsutvecklingsområden utifrån en övergripande områdesplanering och genom att medborgarnas idéer och perspektiv tas tillvara.
- Exploateringsnämnden ska aktivt arbeta för att till år 2014 ha inrättat följande naturreservat: Årstaskogen - Årsta holmar, Älvsjöskogen, Lillsjön, Kyrkhamn-Lövstaområdet, Fagersjö-Rågsved, Högdalstopparna, Södra och Norra Djurgården.

4) Clara Lindblom (V) föreslår att nämnden beslutar enligt följande:

Nämnden delvis bifaller kontorets förslag till beslut
samt anför därutöver:

I Vänsterpartiets budgetreservation har en delvis annorlunda inriktning för Exploateringsnämnden föreslagits – där fokus ligger på att sänka hyrorna i nyproduktionen och bygga bostäder som är anpassade till unga och studenter behov för att komma till rätta med den omfattande bostadsbristen i Stockholm.

Vänsterpartiet vill se en offensiv bostadspolitik för att trygga allas rätt till ett bra

boende, och vill särskilt trycka på några av de punkter vi anger som satsningar utöver borgarnas budget och mål för Exploateringsnämnden i vår budgetreservation:

- Minst 20 000 nya bostäder under mandatperioden, varav 75 procent ska vara hyresrätter
- Snabbare planprocess genom satsningar på fler handläggare
- Lägre hyror i nyproduktion genom markanvisningstävlingar, samt sänkta och flexibla parkeringstal (från 0,14 till 0,7)
- Uppdrag åt de allmännyttiga bostadsbolagen att bygga specifikt för unga. Var fjärde nybyggd bostad ska vara en mindre hyresrätt med pressad hyra, öronmärkt för den under 27 år.
- Utlokalisering av kommunala myndigheter till ytterstaden
- Hyresrätter och studentbostäder i Hagastaden
- Fler markanvisningar för studentbostäder till SSSB
- Färdigställa landskapsparken på Årstafältet (investering), göra Årstaskogen och Årsta holmatill naturreservat (investering)
- Planera för en ekostadsdel på nuvarande Bromma flygplats
- Cykelparkeringar vid alla större knutpunkter för kollektivtrafiken

Beslutsgång

Ordföranden Joakim Larsson (M) ställer förslagen mot varandra och finner att nämnden beslutar enligt förslag från ordföranden Joakim Larsson m.fl. (M), Daniel Forslund (FP) och Johan Hedin (C).

Reservation

Vice ordföranden Maria Östberg Svanelind m.fl. (S) reserverar sig mot beslutet med hänvisning till sitt förslag.

Gabrielle Gjerswold m.fl. (MP) reserverar sig mot beslutet med hänvisning till sitt förslag.

Clara Lindblom (V) reserverar sig mot beslutet med hänvisning till sitt förslag.

§ 7

Anmälan av ekonomisk uppföljning november 2011

Dnr E2011-112-00338

Beslut

Exploateringsnämnden beslutar enligt exploateringskontorets förslag:

- 1 Exploateringsnämnden lägger anmälan till handlingarna.

Handlingar i ärendet

Exploateringskontorets tjänsteutlåtande från den 2 december 2011.

Nämndens behandling av ärendet

Framlagda förslag till beslut

Nämnden föreslår (se beslutet).

Beslutsgång

Ordföranden Joakim Larsson (M) finner att nämnden beslutar enligt kontorets förslag.

Särskilt uttalande

Särskilt uttalande lämnas av vice ordföranden Maria Östberg Svanelind m.fl. (S) enligt följande:

Vi är oroliga för att staden inte klarar av att anvisa och medverka till att färdigställa bostäder i den takt som är nödvändig för att garantera stadens möjlighet att växa. Vi konstaterar att behovet av den Öka Takten satsning som vi föreslagit i vår budget är stort. Förslaget innebär att Stadsbyggnadskontoret och Exploateringskontoret samordnat och gemensamt får ett ansvar för att öka takten i byggandet.

Vi vill också tydligt markera att vi är helt emot den ideologiskt betingade utförsäljningen av mark utanför stadsgränsen. Vi menar att den omedelbart bör avbrytas.

§ 8**Förslag till Kulturvision 2030. Svar på remiss**

Dnr E2011-000-01505

Beslut

Exploateringsnämnden beslutar enligt exploateringskontorets förslag:

- 1 Exploateringsnämnden besvarar kommunstyrelsens remiss av kulturnämndens - förslag till Kulturvision 2030, med exploateringskontorets tjänsteutlåtande.
- 2 Exploateringsnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Handlingar i ärendet

Exploateringskontorets tjänsteutlåtande från den 24 november 2011.

Nämndens behandling av ärendet**Framlagda förslag till beslut**

- 1) Ordföranden Joakim Larsson m.fl. (M), Daniel Forslund (FP), Johan Hedin (C), vice ordföranden Maria Östberg Svanelind m.fl.(S) och Gabrielle Gjerswold m.fl. (MP) föreslår (se beslutet).
- 2) Clara Lindblom (V) föreslår att ärendet återremitteras enligt följande:
 - 1 Att återremittera förslaget till kulturvision i enlighet med följande:

Kulturvisionen bör skrivas som ett inkluderande, politiskt majoritetsneutralt och utmanande dokument. Det bör ej knytas till den borgerliga majoritetens politiska

visionsdokument. Alliansstämpeln ska raderas.

Visionen presenteras nu efter återremissen utan den strategiska delen och har blivit ett för staden till intet förpliktigande dokument. Även i denna form bör det dock kompletteras på ett antal punkter:

Barnkonventionen ska implementeras tydligt i texten. Formuleringarna att alla barn ska "erbjudas" att ta del av och själva utöva kultur, och senare i texten "har möjlighet till" eget skapande, etc. är till intet förpliktigande och alldeles för vaga. Istället bör direkta referenser till Barnkonventionens artikel 31 användas. Dessutom bör kulturens plats i skolan framhållas i mycket högre grad.

Dokumentet saknar helt genus-/jämslälldhetsperspektiv. Eftersom jämställdhet ingår i kulturförvaltningen mål för t ex bidragsgivningen så bör visionen innehålla förslag på hur denna ska förverkligas.

Medborgarperspektivet saknas till stor del. Människor buntas ihop och kategoriseras som "Stockholm byggs av människor som är välutbildade" eller att somliga har "alternativa livsstilar" (alternativ till vad?).

Dokumentet idylliserar stadslivet och förbigår den stora utmaningen det innebär att vi lever i en alltmer segregerad stad. Visionen måste innebära att människor i alla delar av staden ska kunna ta del av kulturen både i form av eget skapande och upplevelser av kulturlivet. För detta krävs medvetna satsningar och en genomarbetad strategi.

Integrationen är en av Stockholms största utmaningar för den närmaste framtiden. Kulturen måste vara närvarande i arbetet med att minska segregationen. Det handlar om såväl geografisk segregation som det mångkulturella samhället, HBT-frågor, jämställdhet och tillgänglighet. Dessa frågor förbigås helt i dokumentet och ska arbetas in och tydliggöras. Även kulturnämndens handikappråd påtalar att funktionshinder inte nämns i visionen trots att ordföranden skickat in synpunkter. Handikapprådet hade önskat att de fått yttra sig över förslaget till kulturvision.

Kulturmiljön tycks ha tonats ner i återremissen jämfört mot tidigare förslag. Att bevaka och kommunicera Stockholms kulturmiljö är avgörande för att staden ska växa på ett hållbart sätt och fortsätta att vara den attraktiva storstad som vi att Stockholm ska vara.

Vi saknar en vision för dem som ska skapa denna "kultur i världsklass" nämligen de utövande konstnärerna. I visioner ingår i att stimulera nyskapande och entreprenörskap, men hur ska staden kunna erbjuda möjligheter för kulturutövarna inom alla genrer att leva och verka? Hur ska långsiktigheten kunna garanteras och hur ska konstnärerna kunna erbjudas någon form av trygghet i skapandet?

Vi vänder oss mot att det nuvarande, föreningslivet beskrivs i förklenande ordalag som "gamla tidars" och måste hitta nya vägar. Det måste finnas många olika former för det demokratiska samtalet och vi anser inte att ny teknik tillfredsställer de behoven."

Beslutsgång i delen om återremiss

Ordföranden Joakim Larsson (M) ställer förslaget att återremittera ärendet mot att avgöra ärendet vid dagens sammanträde och finner att nämnden beslutar att avgöra ärendet vid dagens sammanträde.

Beslutsgång

Ordföranden Joakim Larsson (M) finner att nämnden beslutar enligt förslag från ordföranden Joakim Larsson m.fl. (M), Daniel Forslund (FP), Johan Hedin (C), vice ordföranden Maria Östberg Svanelind m.fl.(S) och Gabrielle Gjerswold m.fl. (MP).

Reservation

Clara Lindblom (V) reserverar sig mot beslutet med hänvisning till sitt förslag om återremiss.

Särskilt uttalande

Särskilt uttalande lämnas av Gabrielle Gjerswold m.fl. (MP) och Clara Lindblom (V) enligt följande:

Kulturvisionen bör skrivas som ett inkluderande, politiskt majoritetsneutralt och utmanande dokument. Visionen presenteras nu utan strategier och har blivit ett för staden till intet förpliktigande dokument. Eftersom det är en vision utgår vi från att den kompletteras med en plan för hur visionen ska kunna förverkligas.

Dokumentet saknar helt genus-/jämsällldhetsperspektiv. Eftersom jämsällldhet ingår i kulturförvaltningen mål för t ex bidragsgivningen så bör visionen innehålla förslag på hur denna ska förverkligas.

Medborgarperspektivet saknas till stor del. Människor buntas ihop och kategoriseras som "Stockholm byggs av människor som är välutbildade" eller att somliga har "alternativa livsstilar".

Dokumentet idylliserar stadslivet och förbigår den stora utmaningen det innebär att vi lever i en alltmer segregerad stad. Visionen måste innebära att människor i alla delar av staden ska kunna ta del av kulturen både i form av eget skapande och upplevelser av kulturlivet. För detta krävs medvetna satsningar och en genomarbetad strategi.

Integrationen är en av Stockholms största utmaningar för den närmaste framtiden. Kulturen måste vara närvarande i arbetet med att minska segregationen. Det handlar om såväl geografisk segregation som det mångkulturella samhället, HBT-frågor, jämsällldhet och tillgänglighet. Dessa frågor förbigås helt i dokumentet och vi anses att dessa bör arbetas in och tydliggöras.

Att bevaka och kommunicera Stockholms kulturmiljö är avgörande för att staden ska växa på ett hållbart sätt och fortsätta att vara den attraktiva storstad som vi att Stockholm ska vara.

Vi saknar en vision för dem som ska skapa denna "kultur i världsklass" nämligen de utövande konstnärerna. I visioner ingår i att stimulera nyskapande och entreprenörskap, men hur ska staden kunna erbjuda möjligheter för kulturutövarna inom alla genrer att leva och verka? Hur ska långsiktigheten

kunna garanteras och hur ska konstnärerna kunna erbjudas någon form av trygghet i skapandet?

Vi vänder oss mot att det nuvarande, föreningslivet beskrivs i förklenande ordalag som "gamla tiders" och måste hitta nya vägar. Det måste finnas många olika former för det demokratiska samtalet och vi anser inte att ny teknik tillfredsställer de behoven.

§ 9

Överenskommelse om exploatering med överlåtelse av fastigheterna Kvarnspelet 1, Kvarntorpet 1, Enfotakvarnen 1, Tullkvarnen 1, Hemkvarnen 1 och Hinderstorp 1 samt ombyggnad av Rinkebystråket med AB Familjebostäder
Dnr E2010-512-00560

Beslut

Exploateringsnämnden beslutar enligt exploateringskontorets förslag:

- 1 Exploateringsnämnden godkänner överenskommelsen om exploatering avseende ombyggnad av Rinkebystråket.
- 2 Exploateringsnämnden godkänner för sin del försäljning av fastigheterna Kvarnspelet 1, Kvarntorpet 1, Enfotakvarnen 1, Tullkvarnen 1, Hemkvarnen 1 samt Hinderstorp 1 i Rinkeby.
- 3 Exploateringsnämnden hemställer hos kommunfullmäktige att godkänna försäljningen och ge kontoret i uppdrag att teckna de avtal och genomföra de markförvaltningsåtgärder som krävs för överlåtelsens genomförande.

Handlingar i ärendet

Exploateringskontorets tjänsteutlåtande från den 22 november 2011.

Nämndens behandling av ärendet

Framlagda förslag till beslut

- 1) Ordföranden Joakim Larsson m.fl. (M), Daniel Forslund (FP), Johan Hedin (C) vice ordföranden Maria Östberg Svanelind m.fl. (S) och Gabrielle Gjerswold m.fl. (MP) föreslår (se beslutet).
- 2) Clara Lindblom (V) föreslår att nämnden beslutar enligt följande:
 - 1 Att avslå förslaget
 - 2 Att därutöver anföra

Vänsterpartiet har tidigare yrkat avslag på förslaget till ombyggnad. Vi har också i Familjebostäders styrelse yrkat avslag på att Familjebostäder ska bekosta ombyggnaden av själva vägen. Vägar ska bekostas av kommunen inte av bostadsbolagen. Ombyggnaden av Rinkebystråket leder till en mer otrygg miljö för barnen eftersom trafiksepareringen försvinner och cyklar kommer att blandas med bilar på gatan. På andra platser i Stockholm försöker man separera cyklar och bilar här gör man tvärtom. I området revs på 80-talet hus för att skapa

grönytor för barnen och luft mellan husen. Nu ska området plötsligt bli ”stadsligt” och förtätas utan att någon analys gjorts av varför en förtätning nu är viktig när det tidigare var för tätbebyggt.

Rinkeby centrum har förlorat mycket av kundunderlaget sedan förvaltningshuset revs och 400 arbetsplatser försvann. Vi anser att det är ansvarslost att planera för en ny butiksgata utan att göra en grundlig analys av kundunderlaget, vilket inte har gjorts. Tomma butikslokaler kommer att innebära förluster för Familjebostäder, vilket på sikt belastar hyresgästerna. Tomma lokaler kommer att påverka hela miljön runt stråket negativt och bidra till otrivsel i stadsdelen.

Vi är positiva till att rusta upp och förbättra i miljonprogramsområdena. Men förändringar ska vara genomtänkta och genomföras med respekt för områdets karaktär och i samverkan med de boende. Så har inte skett i det här fallet.

Beslutsgång

Ordföranden Joakim Larsson (M) finner att nämnden beslutar enligt förslag från ordföranden Joakim Larsson m.fl. (M), Daniel Forslund (FP), Johan Hedin (C), vice ordföranden Maria Östberg Svanelind m.fl.(S) och Gabrielle Gjerswold m.fl. (MP).

Reservation

Clara Lindblom (V) reserverar sig mot beslutet med hänvisning till sitt förslag.

§ 10

Markanvisning för bostäder inom fastigheten Blomkronan 2 och del av Hässelby Villastad 28:1 i stadsdelen Hässelby Villastad till Blomkronan AB

Dnr E2011-513-01714

Beslut

Exploateringsnämnden beslutar enligt exploateringskontorets förslag:

- 1 Exploateringsnämnden anvisar mark för bostäder inom fastigheten Blomkronan 2 och del av Hässelby Villastad 28:1 i stadsdelen Hässelby Villastad till Blomkronan AB och ger kontoret i uppdrag att träffa avtal enligt förslag i utlåtandet.
- 2 Exploateringsnämnden begär att stadsbyggnadsnämnden ändrar detaljplanen för området.

Handlingar i ärendet

Exploateringskontorets tjänsteutlåtande från den 14 november 2011.

Nämndens behandling av ärendet

Framlagda förslag till beslut

Nämnden föreslår (se beslutet).

Beslutsgång

Ordföranden Joakim Larsson (M) finner att nämnden beslutar enligt kontorets förslag.

§ 11**Exploateringsavtal med AB Stockholmshem rörande Grimman 6 m fl**

Dnr E2011-511-01723

Beslut

Exploateringsnämnden beslutar enligt exploateringskontorets förslag:

- 1 Exploateringsnämnden godkänner exploateringsavtal med AB Stockholmshem rörande Grimman 6 m fl.

Handlingar i ärendet

Exploateringskontorets tjänsteutlåtande från den 15 november 2011.

Nämndens behandling av ärendet**Framlagda förslag till beslut**

Nämnden föreslår (se beslutet).

Beslutsgång

Ordföranden Joakim Larsson (M) finner att nämnden beslutar enligt kontorets förslag.

Särskilt uttalande

Särskilt uttalande lämnas av Gabrielle Gjerswold m.fl. (MP) enligt följande:

Om det verkligen ska bli ett miljö- och klimatanpassat byggande är det viktigt att byggherrarna åläggs att följa stadens program för miljöanpassat byggande. Det räcker inte med att byggherrarna har tagit del av programmet eftersom det inte innebär några garantier för att programmet följs.

§ 12**Markanvisning för bostäder inom del av fastigheten Västberga 1:1 i Liseberg till Föreningen Blomsterfonden**

Dnr E2010-513-01278

Beslut

Exploateringsnämnden beslutar enligt exploateringskontorets förslag:

- 1 Exploateringsnämnden anvisar mark för bostäder inom del av fastigheten Västberga 1:1 till Föreningen Blomsterfonden och ger kontoret i uppdrag att träffa markanvisningsavtal enligt förslag i tjänsteutlåtandet.
- 2 Exploateringsnämnden begär att stadsbyggnadsnämnden ändrar detaljplanen för området.

Handlingar i ärendet

Exploateringskontorets tjänsteutlåtande från den 18 november 2011.

Nämndens behandling av ärendet

Framlagda förslag till beslut

Nämnden föreslår (se beslutet).

Beslutsgång

Ordföranden Joakim Larsson (M) finner att nämnden beslutar enligt kontorets förslag.

§ 13

Markanvisning för bostäder inom fastigheten Farsta 2:1 i Farsta till Byggnadsfirma Viktor Hansson AB samt AB Stockholmshem

Dnr E2011-513-01733

Beslut

Exploateringsnämnden beslutar enligt exploateringskontorets förslag:

- 1 Exploateringsnämnden anvisar mark för flerfamiljshus inom del av fastigheten Farsta 2:1 i stadsdelen Farsta, till Byggnadsfirman Viktor Hanson AB, och ger kontoret i uppdrag att träffa markanvisningsavtal enligt förslag i tjänsteutlåtandet.
- 2 Exploateringsnämnden anvisar mark för flerfamiljshus inom del av fastigheten Farsta 2:1 i stadsdelen Farsta, till AB Stockholmshem och ger kontoret i uppdrag att träffa markanvisningsavtal enligt förslag i tjänsteutlåtandet.
- 3 Exploateringsnämnden hemställer hos stadsbyggnadsnämnden om ändrad detaljplan för området.

Handlingar i ärendet

Exploateringskontorets tjänsteutlåtande från den 15 november 2011.

Nämndens behandling av ärendet

Framlagda förslag till beslut

- 1) Ordföranden Joakim Larsson m.fl. (M), Daniel Forslund (FP), Johan Hedin (C) vice ordföranden Maria Östberg Svanellind m.fl. (S) och Clara Lindblom (V) föreslår (se beslutet).
- 2) Gabrielle Gjerswold m.fl. (MP) föreslår att nämnden beslutar enligt följande:
Exploateringsnämnden beslutar
 - 1 bifalla markanvisning för bostäder inom fastigheten Farsta 2:1 i Farsta till Byggnadsfirman Viktor Hanson AB samt AB Stockholmshem.
 - 2 att utöver detta anföra följande:

Arbetet med kompensation av grönytor måste påbörjas tidigare i markanvisningsprocessen så att eventuell kompensation ligger som en grund för beslut i detta skede.

Det är inte hållbart att de nybyggnationer som föreslås i Stockholms stad tar så mycket grönyta i anspråk. Kontoret bör ta initiativ till att se över vilka ytor som redan är exploaterade (så kallade gråtor) och som kan användas för exploatering för bostadsändamål.

Bebyggelsen ska vara energieffektiv och klara plushusstandard. Byggnaderna ska ha grönska på tak och fasader för att minska påfrestningarna för miljön och för att begränsa behovet av energi för kylning. Antalet parkeringsplatser ska begränsas till det absolut nödvändiga.

Beslutsgång

Ordföranden Joakim Larsson (M) finner att nämnden beslutar enligt förslag från ordföranden Joakim Larsson m.fl. (M), Daniel Forslund (FP), Johan Hedin (C), vice ordföranden Maria Östberg Svanell m.fl.(S) och Clara Lindblom (V).

Reservation

Gabrielle Gjerswold m.fl. (MP) reserverar sig mot beslutet med hänvisning till sitt förslag.

§ 14

**Programarbete för Slakthusområdet i stadsdelen Johanneshov.
Reviderat utredningsbeslut. Samt utreda utvecklingsmöjligheterna
för de byggnader staden avser att äga långsiktigt i
Slakthusområdet samt utföra en lokaliseringsstudie av nytt
livsmedelscentrum i Larsboda industriområde**

E2010-511-01463

Beslut

Exploateringsnämnden beslutar enligt kontorens gemensamma förslag:

- 1 Exploateringsnämnden godkänner reviderat projektdirektiv för Slakthusområdet.
- 2 Exploateringsnämnden ger exploateringskontoret i uppdrag att utreda en blandad stadsdel med bostäder, handel, kontor och verksamheter i enlighet med planeringsinriktningen för Slakthusområdet.

Handlingar i ärendet

Exploateringskontorets och fastighetskontorets gemensamma tjänsteutlåtande från den 28 november 2011.

Nämndens behandling av ärendet

Framlagda förslag till beslut

- 1) Ordföranden Joakim Larsson m.fl. (M), Daniel Forslund (FP) och Johan Hedin

(C) föreslår (se beslutet).

- 2) Vice ordföranden Maria Östberg Svanelind m.fl. (S) föreslår att nämnden beslutar enligt följande:

Nämnden i huvudsak bifaller kontorets förslag till beslut
Samt att anför därutöver följande:

Slakthusområdet ingår som ett av fyra delområden i Söderstaden. För Slakthusområdet har flera olika utredningar påbörjats, bland annat avseende områdets trafikförhållanden, olika miljöfrågor, näringslivsanalys, kulturhistorisk inventering m.m. Utredningarna är en del av en lång arbetsprocess som ska ligga till grund för Slakthusområdets utveckling. Utredningarna bör fortgå med den tydliga målsättningen att utforma en bomässa i området.

En bomässa i Slakthusområdet om framtidens boende skulle dels stimulera kreativitet och entreprenörskap i Stockholm dels åter sätta Stockholm på kartan som en stad som går före i stadsplanering och hållbar teknik. Genom att bevara delar av områdets speciella industrikaraktär samtidigt som området skulle moderniseras skulle en spännande och livfull miljö skapas. Det är en möjlighet vår stad inte bör gå miste om.

- 3) Gabrielle Gjerswold m.fl. (MP) och Clara Lindblom (V) föreslår att nämnden beslutar enligt följande:

Exploateringsnämnden ställer sig i huvudsak bakom tjänsteutlåtandet och anför därutöver följande:

Målet för antalet bostäder ökas till minst 3.500 lägenheter, alla i flerbostadshus. Detta kan göras genom att öka byggnadshöjden något. Bebyggelsen ska vara energieffektiv och klara plushusstandard. Byggnaderna ska ha grönska på tak och fasader för att minska påfrestningarna för miljön och för att begränsa behovet av energi för kylning.

Antalet parkeringsplatser ska begränsas till det absolut nödvändiga. Slakthusområdet har brist på träd och grönytor och detta måste beaktas i planeringsarbetet.

Beslutsgång

Ordföranden Joakim Larsson (M) finner att nämnden beslutar enligt förslag från ordföranden Joakim Larsson m.fl. (M), Daniel Forslund (FP) och Johan Hedin (C).

Reservation

Vice ordföranden Maria Östberg Svanelind m.fl.(S) reserverar sig mot beslutet med hänvisning till sitt förslag.

Gabrielle Gjerswold m.fl. (MP) och Clara Lindblom (V) reserverar sig mot beslutet med hänvisning till sitt förslag.

§ 15

Slutredovisning av detaljplaneområde Proppen i Södra

Hammarbyhamnen

Dnr M2005-512-88

Beslut

Exploateringsnämnden beslutar enligt exploateringskontorets förslag:

- 1 Exploateringsnämnden godkänner slutredovisning av detaljplaneområde Proppen i Södra Hammarbyhamnen.

Handlingar i ärendet

Exploateringskontorets tjänsteutlåtande från den 24 november 2011.

Nämndens behandling av ärendet**Framlagda förslag till beslut**

Nämnden föreslår (se beslutet).

Beslutsgång

Ordföranden Joakim Larsson (M) finner att nämnden beslutar enligt kontorets förslag.

§ 16**Infrastuktur i Hjorthagen inom Norra Djurgårdsstaden.****Genomförandebeslut**

Dnr E2011-410-01749

Beslut

Exploateringsnämnden beslutar enligt exploateringskontorets förslag:

- 1 Exploateringsnämnden godkänner för sin del genomförandet av exploatering inom Hjorthagen 1:1 och 1:3 omfattande investeringsutgifter om 380 mnkr samt föreslår att kommunfullmäktige godkänner genomförandet och ger exploateringsnämnden, genom exploateringskontoret, i uppdrag att genomföra projektet.

Handlingar i ärendet

Exploateringskontorets tjänsteutlåtande från den 24 november 2011.

Nämndens behandling av ärendet**Framlagda förslag till beslut**

Nämnden föreslår (se beslutet).

Beslutsgång

Ordföranden Joakim Larsson (M) finner att nämnden beslutar enligt kontorets förslag.

§ 17**Markanvisning för bostäder på och invid tomträttsfastigheten Ängbyskolan 17 i Norra Ängby till tomträttshavaren Metropol Fastighets AB**

Dnr E2011-512-02104

Bordlades den 24 november 2011 nr 14

Beslut

Exploateringsnämnden beslutar enligt exploateringskontorets förslag:

- 1 Exploateringsnämnden anvisar mark för bostadsändamål inom och intill tomträttsfastigheten Ängbyskolan 17 till tomträttshavaren, Metropol Fastighets AB, samt ger kontoret i uppdrag att träffa markanvisningsavtal.
- 2 Exploateringsnämnden hemställer hos stadsbyggnadsnämnden om ändrad detaljplan för området.

Handlingar i ärendet

Exploateringskontorets tjänsteutlåtande från den 25 oktober 2011.

Nämndens behandling av ärendet

Framlagda förslag till beslut

- 1) Ordföranden Joakim Larsson m.fl. (M), Daniel Forslund (FP), Johan Hedin (C) och Gabrielle Gjerswold m.fl. (MP) föreslår (se beslutet).
- 2) Vice ordföranden Maria Östberg Svanelind m.fl. (S) föreslår att nämnden beslutar enligt följande:

Att avslå kontorets förslag till beslut

Kontoret föreslår att ett hus av Stadsmuseet nyligen klassificerats som historiskt värdefull bebyggelse rivs och ersätts med 5 radhus. Istället bör man ordentligt undersöka alternativ exploatering som innebär att den grönmärkade byggnaden blir kvar.

- 3) Clara Lindblom (V) föreslår att ärendet återremitteras enligt följande:

- 1 att återremittera ärendet
- 2 att därutöver anföra

Vänsterpartiet är inte kategoriska motståndare till radhus vid nyproduktion, särskilt inte om nya grepp prövas och radhus upplåts med exempelvis hyresrätt. Men i en situation där varannan ung stockholmare saknar en egen bostad bör hyresrätter i flerbostadshus prioriteras framför bostadsrätter och egna hem.

Samtidigt är Norra Ängby ett område där småhus dominerar i förhållande till flerbostadshus, och då särskilt hyresrätter. Menar man allvar med att bygga en integrerad stad med blandad bebyggelse, så måste man även vara beredd att bygga hyresrätter i områden som domineras av småhus och villor.

Markanvisningen innebär vidare att en del av Ängbyskolans mark tas i anspråk, vilket man menar är försvarbart ”mot bakgrund av den stora efterfrågan på bostäder”. Eftersom markanvisningen endast innebär fem nya radhus, kan man ställa sig frågan om det är rimligt att göra ingrepp i skolans mark för ett så litet tillskott av bostäder.

Att rättfärdiga en rivning av fastigheter som har ett relativt stort kulturhistoriskt värde (grönklassade) är alltid vanskligt. Om man som i detta fall dessutom ersätter byggnaderna.

Beslutsgång i delen om återremiss

Ordföranden Joakim Larsson (M) ställer förslaget att återremittera ärendet mot att avgöra ärendet vid dagens sammanträde och finner att nämnden beslutar att avgöra ärendet vid dagens sammanträde.

Beslutsgång

Ordföranden Joakim Larsson (M) finner att nämnden beslutar enligt förslag från ordföranden Joakim Larsson m.fl. (M), Daniel Forslund (FP), Johan Hedin (C), och Gabrielle Gjerswold m.fl. (MP).

Reservation

Vice ordföranden Maria Östberg Svanelind m.fl.(S) reserverar sig mot beslutet med hänvisning till sitt förslag.

Clara Lindblom (V) reserverar sig mot beslutet med hänvisning till sitt förslag om återremiss.

Särskilt uttalande

Särskilt uttalande lämnas av Gabrielle Gjerswold m.fl. (MP) enligt följande:

Det bör tydligare framgå av ärendet att priset (8 miljoner kr) är satt under förutsättning att de befintliga grönklassade byggnaderna rivs.

§ 18

Markanvisning för bostäder inom del av fastigheten Valvankaret 1 samt del av fastigheten Örby 4:1 i Högdalen till befintliga tomträttshavarna

E2011-513-01841

Beslut

Exploateringsnämnden beslutar enligt exploateringskontorets förslag:

- 1 Exploateringsnämnden anvisar mark för bostäder inom fastigheten Valvankaret 1 och del av Örby 4:1 till tomträttshavarna samt ger kontoret i uppdrag att träffa markanvisningsavtal

Handlingar i ärendet

Exploateringskontorets tjänsteutlåtande från den 1 december 2011.

Nämndens behandling av ärendet

Framlagda förslag till beslut

Nämnden föreslår (se beslutet).

Beslutsgång

Ordföranden Joakim Larsson (M) finner att nämnden beslutar enligt kontorets förslag.

Särskilt uttalande

Särskilt uttalande lämnas av vice ordföranden Maria Östberg Svanelind m.fl. (S) enligt följande:

Vi ställer oss positiva till den föreslagna förtätningen men är mycket tveksamma till den föreslagna höjden på huset. I det fortsatta arbetet förespråkar vi en byggnad med något färre antal våningar för att bättre passa in i den känsliga miljön.

Särskilt uttalande lämnas av Gabrielle Gjerswold m.fl. (MP) enligt följande:

Det är mycket positivt att det byggs cirka 50 nya hyreslägenheter och att den största delen av utbyggnaden kommer att ske på redan hårdgjorda ytor. Garage under huset samt parkering på gården bör endast byggas om det är nödvändigt för att upprätthålla en parkeringsnorm på 0,3. En högre parkeringsnorm är inte nödvändig i ett såpass kollektivtrafikhärligt område. Energianvändning ska vara högst 45-55 kWh/kvm/år exklusive hushållsel. I övrigt ska programmet anpassas efter "Stockholms stads program för miljöanpassat byggande".

Vid protokollet

Eva Olofsson